

Téma mé rigorózní práce jsem si zvolil poškozený v trestním řízení. Problematika poškozeného a jeho postavení v trestním řízení mě vždy zajímala, a to nejen během studia trestního práva na Právnické fakultě, ale nyní i z pohledu praktických otázek a problémů v mém postavení právního čekatele na Okresním státním zastupitelství v Mostě. Poškozeného vnímám jako člověka, který se dostává často do těžké životní situace v důsledku spáchání trestného činu obviněným. Na poškozeného jsem se zaměřil proto, že se domnívám, že by mu měla být věnována větší pozornost v trestním řízení především s ohledem na skutečnost, že se jedná o osobu, jež je protiprávním jednáním pachatele zasažena nejintenzivněji, a také proto, že v minulosti jí nebyla ze strany zákonodárce věnována dostatečná pozornost. Poškozený je ten, který je nepříjemně obviněným zasažen v průběhu často jeho normálního života. V mé práci se tak věnuji nejen aplikačním problémům souvisejícími s úpravou postavení poškozeného v trestním řízení, vymezením jeho procesních práv, ale i problémy souvisejícími s rozhodováním o náhradě škody v trestním řízení. Neopomenu uvést problematiku odškodňování obětí trestné činnosti včetně cenných statistických údajů získaných z odboru odškodňování Ministerstva spravedlnosti České republiky. Zvláštní kapitolu věnuji výslechu svědka v postavení poškozeného. Tuto problematiku jsem se rozhodl zařadit do mé práce proto, že poškozený je často v postavení svědka, tedy osoby, která viděla, slyšela, vnímala. Navíc mě tato problematika zajímá z pohledu trestního řádu a kriminalistiky. Měl jsem možnost seznámit se s výslechy svědků v postavení poškozených v průběhu mé stáže na Okresním ředitelství Most, Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky. Tato zkušenost mě natolik zajímala a zajímá, že jsem tuto problematiku uvedl i ve své práci.

Cílem této práce je tedy podrobné rozpracování stěžejních procesních práv poškozeného, vymezení adhezního řízení a institutu trestního stíhání se souhlasem poškozeného. V mé práci se chci dále zaměřit na specifika při výslechu poškozeného, jakožto zvláštní kategorie svědka, a to především ve světle trestního práva a kriminalistiky. Svou pozornost rovněž soustředím především na změny v pozici poškozeného, k nimž došlo po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb., a posouzení, zda je platná právní úprava pro poškozeného dostatečně vyhovující. Problematiku výslechu svědka – poškozeného však nelze vyčerpat pouze rozbořením platných ustanovení trestního řádu. Je nutné poukázat také na to, že výslech představuje především interakci

mezi dvěma osobami – vyslychaným a vyslychajícím a že skutečnost, že vyslychající striktně dodrží požadavky platné právní úpravy ještě nepředstavuje záruku dosažení cíle výslechu. Samozřejmě, že jejich dodržení je nezbytnou podmínkou pro možnost použití získané výpovědi jako zákonného důkazu v trestním řízení. Nicméně jedná se „pouze“ o normy, které vyslychajícího limitují, stanoví základní požadavky, jež mají zajistit, aby se vyslychající pohyboval v určitých zákonných mezích. Trestní řád však vyslychajícímu neříká nic o tom, jak má výslech provést, aby byl úspěšný. Tímto se zabývá kriminalistika, a proto je mým záměrem rozpracovat podrobně kriminalistické poznatky o samotné realizaci výslechu svědka – poškozeného. Zde vzniká potřeba řešit odpovědi zejména na následující otázky. Jak zvolit správně osobu vyslychajícího ? Jaké taktické postupy se používají při výslechu ? Jaký význam pro úspěch má důkladná příprava a jak probíhá samotná realizace výslechu ? Jaké další vlivy mohou na kvalitu výslechu působit ? Jakou roli hraje kvalita výslechového prostředí a jaké jsou přípustné formy psychologického působení na vyslychanou osobu ? Tyto představují pouze některé z otázek, na něž se v práci snažím odpovědět. Dále se zabývám problematikou zvláštností postupu při výslechu určitých skupin osob poškozených s ohledem na jejich věk a aktuální zdravotní stav, a specifiky, jež je možné pozorovat u některých druhů trestných činů.

Poškozený, jakožto zvláštní strana trestního řízení, může mít pro vyšetřování a jeho úspěch zásadní význam. Ten spočívá nejen ve skutečnosti, že poškozený je ve většině případů oznamovatelem trestného činu, ale především v jeho svědecké výpovědi, jíž se podrobně zabývám. Zdůraznit je třeba především její jedinečnost, jež spočívá v tom, že je to poškozený, který je jednáním pachatele postižen nejvíce a který v důsledku toho může poskytnout velmi autentickou a detailní výpověď. Samozřejmě je nutné zohlednit rovněž riziko možného zkreslení výpovědi v důsledku nejrůznějších vlivů různého charakteru a původu. Všem těmto skutečnostem se v práci rovněž věnuji.

Součástí práce je rovněž srovnání naší právní úpravy s právní úpravou polskou a slovenskou. Mým cílem je tyto právní úpravy přiblížit, zamyslet se nad jejich klady, jež by dle mého názoru mohly přispět ke zkvalitnění české právní úpravy, a tedy vyjádřit i určité názory „de lege ferenda“. Cílem práce tedy není pouze popsat a rozebrat aktuální platnou právní úpravu, ale pokusit se rovněž o její zhodnocení.